

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Yıl: 6, Sayı: 19, Mart 2019, s. 128-149

Mehmet KARABAŞ¹, Sabahattin ÇİFTÇİ²

ÖZEL EĞİTİM ALANINDA GÖREV YAPAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN TÜKENMİŞLİK VE YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ³

Özet

Yapılan bu araştırmada, özel eğitim alanında görev yapan sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeylerinin, cinsiyet, görev yaptığı yerleşim yeri, mesleği isteyerek seçip seçmeme değişkenleri ve tükenmişlik ile yaşam doyumu arasındaki ilişki açılarından incelenmiştir. Araştırmada 119 erkek 91 kadın katılımcıdan veri alınmıştır. Veriler kişisel bilgi formu, Kopenhag Tükenmişlik Envanteri ve Yaşam Doyumu Envanteri ile birlikte veriler toplanmıştır.

Katılımcıların işle ilgili tükenmişlik alt boyutunda orta düzeyde tükenmişlik yaşadığı görülmektedir. Yaşam doyumu envanteriyle toplanan verilerde, katılımcılar yaşamdan orta düzeyde bir doyum almaktadır. Tükenmişlik ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında, bireylerde tükenmişlik arttıkça yaşam doyumunun azalmakta olduğu görülmüştür. Yani aralarında negatif bir ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: Kopenhag Tükenmişlik Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Sınıf Öğretmenliği, Özel Eğitim

EXAMINATION OF THE BURNOUT AND LIFE SATISFACTION OF THE TEACHERS IN THE FIELD OF SPECIAL EDUCATION

Abstract

In this scientific research, the level of burnout and life satisfaction of the classroom teachers of special education were examined from the perspective of gender, place of employment and variables of willingness to choose or not their job. The data were collected through a Personal Information Form, Copenhagen Burnout Inventory and Life Satisfaction Inventory.

According to the collected data with life satisfaction inventory, it is seen that teachers have a medium-level satisfaction from life. When we look at the variable of the residence where the duty is made, it is seen that the life satisfaction is the least in the provincial centers and that these differences are not meaningful statistically. We did not find a significant difference between the variable of teachers' willingness to select their occupation. As a result, the life satisfaction decreases as the burnout increases in the individuals. So there is a negative relationship between them.

Key words: Copenhagen Burnout Scale, Life Satisfaction Scale, Classroom Teacher Education, Special Education.

¹ MEB. Özel Eğitim Öğretmeni

² Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, sciftci@erbakan.edu.tr

³ Bu çalışma, Doç. Dr. Sabahattin Çiftçi danışmanlığında yürütülen Mehmet Karabaş'a ait aynı isimli tezden üretilmiştir.

GİRİŞ

Toplum, kurumların oluşturduğu bir yapı olup, toplumu oluşturan en önemli yapı ve kurumlardan birisi de şüphesiz ki eğitim kurumudur. Toplumsal yapı içindeki kurumlar kendilerini belli kaide ve kurallar içindeki birimler yoluyla gerçekleştirmektedirler. Eğitim kurumunun yaratmış olduğu toplumsal yapı içindeki birime de “eğitim sistemi” adı verilmiştir (Hesapçioğlu, 1988). Eğitimin amacı, eğitimin yapı taşı olan insana kazandırılmak amaçlı çalışılan istendik davranış ve insanın çevresini oluşturan toplumsal yapı içindeki etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan gözlemlenebilir tepkisidir (Izgar, 2001). Elverişli koşullar olduğu takdirde eğitim içindeki davranış değişikliği ve sonucunda gözlemlenebilen tepkiler olumlu ve istendik şekilde oluşmaktadır. Bu davranışların istendik bir şekilde kazandırılmasından temel sorumlusu öğretmendir.

Öğretmenlik mesleği, alanda uzmanlık ve mesleki bilginin yanı sıra sabır, özveri, hoşgörü sahibi, sürekli olarak mesleki yeterlilikte kendini yenileme, mesleğini severek ve isteyerek yerine getirme gibi olguları da gerektiren bir alandır. Okuldaki eğitim ve öğretim sisteminin nitelikli, ölçülebilir ve gözlenebilir olmasındaki en önemli yapıtaşı öğretmendir. Günümüzde öğretmenlerden beklenen, okuldaki öğrencileri hızla değişen dünya ve toplumsal yapı karşısında hazırlıklı ve tam donanımlı bir şekilde eğitmesi ve hazır hale getirmesidir. Fakat toplumun tüm yapıları karşısında bireyi tam donanımlı bir şekilde yetiştirilmesi görevini üstlenen öğretmen, bu güç ve yıpratıcı görev karşısında uygun olmayan şartlarda eğitim hizmetlerini yürütmekte, mesleki yaşantılarında kendilerini geliştirebilecek fırsat ve imkânları elde etmekte çok zorlanmakta ve mesleğinin karşılığı olan tatmin edici bir ücret alamamaktadır. Bu ve daha sayılabilecek birçok olumsuz durum öğretmenlerin mesleki ve kişisel alandaki doyumlarının azalmasını sağlamaktadır. Bunun sonucunda öğretmenlerde tükenmişlik olgusu oluşmakta ve meslekten ayrılmaya varan olumsuz durumlar yaşanmaktadır (Özmen, 2001, Akt: Aydemir, 2013).

Bilindiği üzere öğretmenlik, insanı eğiten, sabır ve hoşgörünün her daim olması gerektiği bir meslektir. Özellikle engelli çocuklarda özrün tür ve derecesi, bireyin birebir ve yapılandırılmış eğitime ihtiyacının olması, eğitim ortamının bireyin özelliklerine uygun olarak yapılandırılması gerekliliği, öğretmenlerin ilgili alanda yeterli bilgi ve beceriye, kendilerini yenileyecek imkânlara sahip olamamaları, öğrencilere ilişkin gerçekçi olmayan beklentilere sahip düşünceler içinde olmaları, öğretmenlerin tükenmişlik olgusu yaşamalarına ve dolayısıyla olumsuz duygular geliştirmelerine sebebiyet vermektedir (Özgür, 2004). Tükenmişlik iş gören bireyin fiziksel, zihinsel ve duygusal gibi tüm yönlerden yorgunluğuna neden olan sendromdur. Birey iş hayatında duygusal beklenti ve psikolojik durumlarla yoğun bir şekilde karşı karşıya kaldığı zaman, iş yaşamında hizmet verdiği kişi ve çalışma arkadaşlarına karşı duyarlılığını, ilgisini, isteğini kaybetmekte; yüz yüze çalıştığı hizmet verdiği kişilere, iş hayatındaki diğer insanlara ve kendisine karşı olumsuz duygular beslemeye başlamaktadır. Bundan dolayı çalışan kişinin hem iş hayatında performansı ve hizmet kalitesi düşmekte, hem de normal yaşantısında da duygusal, psikolojik olumsuzluklar yaşamaktadır. Yüz yüze iletişim ve etkileşimin olduğu öğretmen, polis, hemşire, avukat, doktor gibi mesleklerde bu durum daha çok ve hızlı görülmektedir (Akçamete, Kaner, Sucuoğlu, 2001, Aktaran; Atameriç, 2012). Öğretmenlerin eğitim öğretim hayatında öncelikle, öğrencilerin de olumlu benlik yaratımı, öğrenme istekleri ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik amaç ve hedefler belirlediklerini ve bu hedefleri gerçekleştirmek için çaba içinde oldukları belirtilmiştir. Belirledikleri bu amaç ve hedeflere gerçekleştirme çabasında karşılaştıkları okul, aile, çevre vb. alanlardan kaynaklanan problem ve olumsuz durumlarla başa çıkmaya

çalışmaktadırlar. Bu başa çıkma mücadelelerinde kendilerini yetersiz hissetmeye başladıklarında tükenmişlik yaşamaya başlamışlardır (Blase, 1982, Aktaran: Yüksel, 2009).)

Öğretmenlerde tükenmişlik fiziksel, duygusal ve davranışsal yönlerden kaynaklanan yorgunluk ve uzun süreli stresin sonucunda oluşan bir sendromdur. Fiziksel yönden öğretmen kendini iş yerinde ve yaşamında yorgun hissetmekte ve işini yapmama hissi içerisinde bulmaktadır. İkinci öge olan duygusal yönden öğretmen iş yerinde pozitif bir duygu durumunu çoğunlukla bulamamaktadır. Aşırı bir şekilde duygusal yorgunluk ve vazgeçme duygusunu yaşamakta olan birey depresyon haline yakın bir konumdadır. Üçüncü öge olan davranışsal yönden öğretmen işine, öğrencilerine karşı daha az tutku, doyum yaşamakta hatta öğretmenlik mesleği içindeki daha çok çaba ve zaman gerektiren bir alanda çalışıyorsa isteksizlik, davranışsal yönden yorgunluk ve öğrencilerine karşı ilgisizlik gibi davranışlar bireyde ortaya çıkabilir (Oruç, 2007). Yapılan araştırmalarda öğretmenlik mesleğinde olan bireylerin yaklaşık %20'si mesleki açıdan tükenmişlik olgusunu yaşamaktadırlar (Shirom, 1989, Aktaran: Yüksel, 2009).

Yaşam doyumu ise, İlk kez 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya atılmıştır. Yaşam doyumu kavramı bir insanın yaşamdan beklentileriyle, elinde sahip olduklarının karşılaştırılmasıyla elde edilen öznel sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003). Neugarten (1961) yaşam doyumunu belirlemek için beş ölçüt geliştirmiştir.

Bu ölçütlere göre yaşam doyumu yüksek olan kişilerde:

1. Günlük yaşamdaki yaşantı ve etkinliklerden zevk alması,
2. Yaşamının kendi değerlerine göre bir anlam taşıması, amaçlarının ve ideallerinin olması ve geçmiş yaşamındaki yaşantılarının sorumluluğunu kabul etmesi,
3. Yaşamında belirlemiş olduğu amaçlara ulaşması ya da ulaştığı inancına sahip olması,
4. Olumlu bir "ben" imgesine sahip olması ve zayıflıklarını bilerek, benliğini ve kendinin değerli olduğunu bilmesi,
5. Yaşama ve olaylara karşı genel olarak iyimser olumlu bir tutum içinde olması beklenmektedir (Akt:Ümmet, 2012).

Yaşam doyumu, bireylerin kendi yaşam alanlarından aldıkları doyum ve yaşam içindeki standartları ile ilişkili süreçlerinin toplamıdır. Öğretmenlerin maddi durumları, statüleri, hizmet verdikleri yerin çevre koşulları, okulun fiziki yapısı ve çevreden karşılıklı beklenti düzeyleri gibi değişkenler öğretmenlerin yaşam doyumlarını etkileyen değişkenlerdir (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005).

Özel eğitim, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları, uygun yöntem ve tekniklerle bireysel yeterliliklerine dayalı gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir bu eğitimi veren kişide özel eğitim öğretmenidir (MEB, 2014).

Özel eğitim öğretmenliği, her bireyin ayrı bir önemi ve normal öğrencilere göre daha çok fedakârlık göstermenin ön planda olduğu bir meslektir. Bu yüzden bu alanda görev yapacak öğretmenlerin istekli, yeterli ve alanlarının uzmanları olması gerekmektedir. Fakat Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı özel eğitim alanındaki öğretmen açığını kapatmak için 4+4+4 eğitim sistemi ile birlikte norm fazlası durumuna düşen sınıf öğretmenlerine 540 saatlik hizmet içi eğitim kursları düzenleyerek birçok sınıf öğretmenini özel eğitim kurumlarında özel eğitim öğretmeni olarak görevlendirmiştir. Yapılan bu çalışmada lisans eğitimini aldığı bir alandan farklı bir alana geçerek yeni alanıyla ilgili yeterli temel bilgiyi almamış ve sınıfta özel eğitime muhtaç bireylerle

Özel Eğitim Alanında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi

karşı karşıya kalmış bir öğretmenin tükenmişlik ve yaşam doyumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliği alanına alan değişikliği ile geçen özel eğitim okulları ve kurumlarındaki sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın amacına uygun sonuç ve sonuçlara varabilmek için nicel araştırma yöntemi esas alınarak bilgi toplanmıştır. Bu yöntemle uygun model olarak da survey modeli tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Konya ilinde sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliği alanına, alan değişikliği ile geçen özel eğitim okul ve kurumlarındaki sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Konya merkez ve 31 ilçede bulunan hedef kitlenin tamamı çalışma grubuna dâhil edilmiştir.

Tablo 1: Kişisel Bilgiler Formundan Çalışma Grubu Hakkında Bilgiler Tablosu

Katılımcılara İlişkin Bilgiler	N
Cinsiyet	
Erkek	119
Kadın	91
Görev Yapılan Yerleşim Yeri	
İl Merkezi	163
İlçe Merkezi	38
Kırsal	9
Meslekteki Çalışma Süreniz	
0-4 Yıl	6
5-9 Yıl	52
10-14 Yıl	76
15-19 Yıl	35
20 Ve Üstü	41
Özel Eğitim Alanında Çalışma Süreniz	
0-4 Yıl	170
5-9 Yıl	31
10-14 Yıl	9
Mesleği Seçim Şekliniz	
İsteyerek	147
Zorunlu	56

Verileri Toplama Aracı

Araştırma da şu ölçek ve formlar kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu:

Öğretmenlerin kişisel özellikleri, mesleki yaşamları hakkında araştırmanın ana eksenindeki soruları da oluşturan demografik değişkenler hakkında bilgi edinebilmek amacı ile kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Kopenhag Tükenmişlik Ölçeği

Ölçeğin Geliştirilmesi Ve Özellikleri

Tükenmişlik kavramının ilk ortaya çıkışı olan 1970'ler de ki Freudenberg den 2004 yılına kadar ki süreçte alan yazına baktığımızda Maslach Tükenmişlik ölçeğinin çokça kullanıldığı görülmektedir. İlgili alanyazında daha farklı bir ölçüm amaçlı ölçeğin olmaması sonucu, akademik çevrelerin Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin (MTÖ) eleştirilen yönlerini dikkate alarak, ona alternatif olabilecek Halbesleben ve Demerouti' nin 2005 yılında geliştirdiği Oldenberg Tükenmişlik Envanteri (Oldenburg Burnout Inventory) (OLBI), Kristensen ve arkadaşlarının yine 2005 yılında geliştirmiş oldukları Kopenhag Tükenmişlik Ölçeği (Copenhagen Burnout Inventory) (KTÖ) akademik çevrelerce kullanılmaya başlanmıştır. Kopenhag tükenmişlik ölçeği üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar:

- Kişisel tükenmişlik,
- İş tükenmişliği
- Müşteri tükenmişliği,

Alanlarında ki tükenmişlik düzeylerini belirleme amaçlı bireylere 19 sorudan oluşan bir tarama ölçeğidir.

KTÖ' nün birçok ülkede kullanılması ve dünyada sekiz dilde tercüme edilmiş olması etkin bir şekilde ilgili alanyazın da kullanıldığını göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe versiyonunun güvenilirliğinin toplamda oldukça yüksek olduğu (cronbach alpha ,92) görülmektedir. Alt boyutlar bazında ise, kişisel tükenmişlik boyutu için ($\alpha = , 0.9031$), iş ile ilgili tükenmişlik boyutu için $\alpha = , 0.8571$) ve müşteri (hizmet alan) ile ilgili tükenmişlik alt boyutu için alfa değeri, ($\alpha = , 0.7121$) olarak raporlanmıştır (Bakoğlu Deliorman, Taştan Boz, Yiğit, ve Yıldız, 2009)

Yaşam Doyumu Ölçeği

Ölçeğin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

Yaşam doyumu ölçeği Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu, beş madde ve her bir madde için likert tipinde 7'li derecelendirme vardır. Form bireyin tamamen kendini değerlendirebileceği bir ölçektir. Köker (1991) ölçeğin kullanılmasında belli aralıklarla yaptığı test tekrar test sonucunda tutarlılık katsayısını 0,85 olarak bulmuştur. Yetim (1991) tarafından yapılan çalışmada da Kuder Richardson-20 değerini 0,79 olarak saptamış bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada, ilgili "Yaşam Doyumu Ölçeği" eğitim çevrelerince derecelendirme şekli ve çözümlemesinde bireylere uygulandığında, kendini değerlendiren katılımcılar 7' li seçenek sisteminde birbirine anlamsal olarak yakın olduğunu düşündükleri maddelerin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle ölçeğin

özgün formunda yedi olan değerlendirme seçeneklerini, Türk kültürü ve dilin yapısına uygun olmadığına karar verilmiş ve değerlendirme seçeneklerinde madde sayısı 5 maddeye indirilmiştir.

Verilerin Toplanması:

Veriler Konya şehir merkezini oluşturan 3 merkez ilçede yüz yüze görüşmeler ile doldurulmuştur. 31 ilçe ve diğer yerleşim yerlerinde ise kişisel imkân ve posta yolu ile evraklar, izin yazısı gönderilmiş, okuldan bir öğretmenle iletişime geçilmiş gerekli bilgiler verilmiş ve ölçeklerin doldurulması sonucu posta yolu ile evraklar teslim alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri tek tek ele alınmış ve tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarına ait bulgular tablolar halinde sunularak verilerin sonuçları ortaya konmuştur.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Ortalama	Standart Sapma
Cinsiyet	210	1.43	.497
Gör. Yap. Yerleşim Yeri	210	1.27	.532
Mesleği Seçim Şekli	210	1.33	.539
Yaşam Doyumu	210	17.70	4.397
Kişisel Tükenmişlik	210	218.57	109.69
İşle İlgili Tükenmişlik	210	298.57	119.60
Müşteri (Öğrenci) İle İlgili Tükenmişlik	210	229.40	106.04

Tablo 1 incelendiğinde, tükenmişlik düzeylerinde işle ilgili tükenmişlik düzeyinde orta düzey bir tükenmişlik yaşadıkları görülmektedir. Kişisel tükenmişlik ve müşteri (öğrenci) ile ilgili tükenmişlik verilerinde ortadan az düzeyde bir tükenmişlik yaşadıkları görülmektedir.

1.Alt Problem: Özel eğitim okul ve kurumlarında, alan değişikliği yoluyla özel eğitim öğretmenliğine geçen sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri nedir?

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin Shapiro-Wilk Sonuçları

	İstatistik	Shapiro-Wilk Sd	P
Yaşam Doyumu	.974	210	.001
Kişisel Tükenmişlik	.987	210	.053
İşle İlgili Tükenmişlik	.989	210	.126
Müşteri (Öğrenci) İle İlgili Tükenmişlik	.982	210	.008

Tablo 2 incelendiğinde; yaşam doyumunu ve müşteri ile ilgili tükenmişlik puanlarının anlamlı düzeyde olduğu, kişisel tükenmişlik ve işle ilgili tükenmişlik puanlarının ise anlamsız olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre yaşam doyumunu ve müşteri ile ilgili tükenmişlik puanlarının normal dağılım göstermediği, kişisel tükenmişlik ve işle ilgili tükenmişlik puanlarının ise normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle bundan sonraki yapılan analizlerde; yaşam doyumunu ve müşteri ile ilgili tükenmişlik puanları için parametrik olmayan istatistikler, kişisel tükenmişlik ve işle ilgili tükenmişlik puanları için ise parametrik istatistikler kullanılması uygundur.

2. Alt Problem: Özel eğitim okul ve kurumlarında, sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri aşağıdaki değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

Cinsiyet

Tablo 3: Cinsiyet Göre Kişisel Tükenmişlik Ve İşle İlgili Tükenmişlik Puan Ortalamalarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Kişisel Tükenmişlik	Erkek	19	209.87	115,495	-1.34	.44
	Kadın	91	229.95	101,120		
İşle İlgili Tükenmişlik	Erkek	19	302.10	120,054	.48	.76
	Kadın	91	293.96	119,509		

Tablo 4: Cinsiyete Göre Müşteri İle İlgili Tükenmişlik Puan Ortalamalarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Değerler Ortalaması	Değerler Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Müşteri İle İlgili Tükenmişlik	Erkek	87	86.18	7497.50	2594.500	-.866	.062
	Kadın	72	72.53	5222.50			
	Toplam	159					

Tablo 3 ve 4 incelendiğinde; cinsiyete göre kişisel ve işle ilgili tükenmişlik puan ortalamaları incelendiğinde; erkeklerin kişisel tükenmişlik puan ortalamasının 209.87 ve kadınların kişisel tükenmişlik puan ortalamasının 229.95 olduğu, ancak puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.44$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir. Ayrıca erkeklerin işle ilgili tükenmişlik puan ortalamasının 302.10 ve kadınların işle ilgili tükenmişlik puan ortalamasının 293.96 olduğu, ancak puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.76$, $p>.05$) olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç erkeklerin ve kadınların kişisel ve işle ilgili tükenmişlik bakımından benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca erkeklerin müşteri ile ilgili tükenmişlik puan ortalamasının 86.18 ve kadınların müşteri ile ilgili tükenmişlik puan ortalamasının 72.53 olduğu, ancak puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.06$, $p>.05$) olmadığı bulunmuştur.

Mesleğini isteyerek seçip seçmemesi:

Tablo 5: Mesleği Seçim Şekline Göre Kişisel Tükenmişlik Ve İşle İlgili Tükenmişlik Puan Ortalamalarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Mesleği Seçim Şekli	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Kişisel Tükenmişlik	İsteyerek	47	217.35	108.36	.15	.66
	Zorunlu	6	220.09	117.49		
İşle İlgili Tükenmişlik	İsteyerek	47	298.13	124.282	.06	.25
	Zorunlu	6	296.88	113.12		

Tablo 6: Mesleği Seçim Şekline Göre Müşteri İle İlgili Tükenmişlik Puan Ortalamalarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Mesleği Seçim Şekli	N	Değerler Ortalaması	Değerler Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Müşteri (Öğrenci) İle İlgili Tükenmişlik Toplam	İsteyerek	147	101.79	14963	4085	-.08	.93
	Zorunlu	56	102.55	574			

Tablo 5 ve 6 incelendiğinde; mesleği seçim şekline göre kişisel ve işle ilgili tükenmişlik puan ortalamaları incelendiğinde; isteyerek mesleği seçenlerin kişisel tükenmişlik puan ortalamasının 217.35 ve zorunluluktan mesleği seçenlerin kişisel tükenmişlik puan ortalamasının 220.09 olduğu, ancak puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.66$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir.

Ayrıca isteyerek mesleği seçenlerin işle ilgili tükenmişlik puan ortalamasının 298.13 ve zorunluluktan mesleği seçenlerin işle ilgili tükenmişlik puan ortalamasının 296.88 olduğu, ancak puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.25$, $p>.05$) olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç mesleği isteyerek ve zorunluluktan seçenlerin kişisel ve işle ilgili tükenmişlik bakımından benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Tablo 11 incelendiğinde; Mesleği seçenlerin müşteri ile ilgili tükenmişliği ile zorunluluktan mesleği seçenlerin müşteri ile ilgili tükenmişliği puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.93$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir.

Görev yapılan yerleşim yeri açısından:**Tablo 7:** Görev Yaptığı Yerleşim Yerine Göre Kişisel Tükenmişlik ve İşle İlgili Tükenmişlik Puan Ortalamalarına İlişkin Anova Sonuçları

Görev Yaptığı Yerleşim Yeri	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	
Kişisel Tükenmişlik	Gruplar Arası	24596.731	2	12298.365	1.022	.362
	Gruplar İçi	2490474.698	207	12031.279		
	Toplam	2515071.429	209			
İşle İlgili Tükenmişlik	Gruplar Arası	34255.801	2	17127.900	1.200	.303
	Gruplar İçi	2955315.628	207	14276.887		
	Toplam	2989571.429	209			

Tablo 7 incelendiğinde; görev yaptığı yerleşim yerine göre kişisel tükenmişlik ve işle ilgili tükenmişlik puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde; kişisel tükenmişlik ($F=1.022$, $p=.36$, $p>.05$) ve işle ilgili tükenmişlik ($F=1.20$, $p=.30$, $p>.05$) puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

Bu sonuç görev yapılan yerleşim yeri açısından kişisel tükenmişlik ve işle ilgili tükenmişlik özelliklerinin benzer nitelik taşıdığı anlamına gelmektedir

Tablo 8: Görev Yaptığı Yerleşim Yerine Göre Müşteri (öğrenci) ile İlgili Tükenmişlik Puan Ortalamalarına İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları

Görev Yaptığı Yerleşim Yeri	N	Ortalama	Ki-Kare	P
Müşteri(öğrenci) ile İlgili Tükenmişlik	İl	163	104.52	
	İlçe	38	100.54	3.963
	Kırsal	9	144.17	.138
	Toplam	210		

. Tablo 8 incelendiğinde; Görev yaptığı yerleşim yerine göre müşteri ile ilgili tükenmişlik puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde; müşteri ile ilgili tükenmişlik (Ki-kare=3.96, $p=.14$, $p>.05$) puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

3.Alt Problem: Özel eğitim okul ve kurumlarında çalışan, alan değişikliği yoluyla özel eğitim öğretmenliğine geçen sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeyi nedir?**Tablo 9:** Yaşam Doyumu Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Ortalama	Standart Sapma
Yaşam Doyumu	210	17.70	4.397

Değişkenlere İlişkin Shapiro-Wilk Sonuçları

	Shapiro-Wilk İstatistik	Sd	P
Yaşam Doyumu	.974	210	.001

Tablo 9 incelendiğinde, tüm öğretmenlerde orta düzeyde bir yaşam doyumu olduğu bulgulardan görülmektedir.

4.Alt Problem: Özel eğitim okul ve kurumlarında çalışan sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeyleri aşağıdaki değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

Cinsiyet:

Tablo 10: Cinsiyete Göre Yaşam Puan Ortalamalarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Değerler Ortalaması	Değerler Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Yaşam Doyumu	Erkek	119	102.37	12181.50	5041.500	-.857	.391
	Kadın	91	109.60	9973.50			
	Toplam	210					

Tablo 10 incelendiğinde; cinsiyete göre yaşam doyumu ile ilgili puan ortalamaları incelendiğinde; erkeklerin yaşam doyumu puan ortalamasının 102.37 ve kadınların yaşam doyumu puan ortalamasının 109.6 olduğu, ancak puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.39$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir

Mesleğini İsteyerek Seçip Seçmemesi:

Tablo 11: Mesleği Seçim Şekline Göre Yaşam Doyumu Puan Ortalamalarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Mesleği Seçim Şekli	N	Değerler Ortalaması	Değerler Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Yaşam Doyumu	İsteyerek	147	105.56	15517.5	3592.5	-1.40	.16
	Zorunlu	56	92.65	5188.5			
	Toplam	203					

Tablo 11 incelendiğinde; mesleği seçim şekline göre yaşam doyumu puan ortalamaları incelendiğinde; isteyerek mesleği seçenlerin yaşam doyumu ile zorunluluktan mesleği seçenlerin yaşam doyumu puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde ($p=.16$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir

Görev yapılan yerleşim yeri açısından:

Tablo 12: Görev Yaptığı Yerleşim Yerine Göre Yaşam Doyumu Puan Ortalamalarına İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları

	Görev Yaptığı Yerleşim Yeri	N	Ortalama	Ki-Kare	
Yaşam Doyumu	İl	163	102.30	4.161	.125
	İlçe	38	110.33		
	Kırsal	9	143.11		
	Toplam	210			

Tablo 12 incelendiğinde; görev yaptığı yerleşim yerine göre yaşam doyumu ile ilgili puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde; yaşam doyumu (K-kare=4.1+, p=.12, p>.05) puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

5.Alt Problem: Özel eğitim okullarında çalışan, alan değişikliği yoluyla özel eğitim öğretmenliğine geçen sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi ve yaşam doyumu düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 13: Yaşam Doyumu, Kişisel Tükenmişlik, İşle İlgili Tükenmişlik Ve Müşteri İle İlgili Tükenmişlik Arasındaki İlişki

	Kişisel Tükenmişlik	İşle İlgili Tükenmişlik	Müşteri İle İlgili Tükenmişlik
Yaşam Doyumu	R -,433**	-,330**	-,378**
	P ,000	,000	,000
	N 210	210	210

Tablo 13 incelendiğinde; yaşam doyumu, kişisel tükenmişlik, işle ilgili tükenmişlik ve müşteri ile ilgili tükenmişlik arasındaki ilişki incelendiğinde; yaşam doyumu ile kişisel tükenmişlik (r=-.43), işle ilgili tükenmişlik (r=-.33) ve müşteri ile ilişkin tükenmişlik (r=-.38) arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuç bireylerin yaşam doyumu arttıkça, kişisel tükenmişlik, işle ilgili tükenmişlik ve müşteri ile ilgili tükenmişlik düzeylerinin azaldığını göstermektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliği alanına alan değişikliği ile geçen özel eğitim okulları ve kurumlarındaki sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde bulgular bölümünde ki tablolar ve sonuçların yorumlamaları alt problemler başlığı altındaki sıraya uygun olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.Alt Problem; Özel eğitim okul ve kurumlarında, alan değişikliği yoluyla özel eğitim öğretmenliğine geçen sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri nedir?

Ortaya çıkan bulgular ışığında alan değiştiren öğretmenlerin orta düzeyde bir tükenmişlik yaşadığı görülmektedir. Kopenhag tükenmişlik ölçeğinin alt boyutlarına bakılırsa, öğretmenlerde işle ilgili tükenmişliğin en yüksek düzeyde olduğu ve müşteri (öğrenci) tükenmişliğin en az düzeyde olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak alan değiştiren öğretmenlerin en çok alanın özelliklerini barındıran öğretim yöntemleri, özel eğitim alanında sınıf yönetimi, materyal eksikliği, sınıfların fiziki şartları, ailelerin psikolojik durumları gibi birçok nedenden dolayı daha fazla tükenmişlik yaşadıkları düşünülmektedir. Araştırma örneklemindeki öğretmenlerden 151 öğretmenin 10 yıl ve üstü olması öğrenciler ile ilgili tükenmişlik konusunda önceki mesleki açıdan tecrübeleri bu alandaki tükenmişliğin az olmasını sağlamakta olduğu da nedenler arasında olduğu söylenebilir. Çokluk (2001)' a göre meslek yaşamının ilk yıllarında olan genç öğretmenlerin yaş ve tecrübe olarak daha üst yaşlarda olan öğretmenlere göre daha çok tükenme yaşadıkları yapmış olduğu çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Bu bulgunun ışığında, alan değiştiren öğretmenlerin de, mesleğin ilk yıllarında ki tecrübe eksikliği hızlı bir şekilde tükenmişliğe doğru yol almalarına sebebiyet verdiği söylenebilir. Ancak meslekteki ilerleyen

yıllarda, öğrenci davranışlarını kontrol edebilme, öğrenci için doğru yöntem ve materyalleri kullanabilme gibi öğrenci ile ilgili yaşadıkları tükenmişlik duygusu ile mücadele edebildikleri bu yüzden de tükenmişliğin az olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenliği alanında çalışan 10 yıl ve üzeri öğretmenlerin özel eğitim alanına yabancı olmamaları ve bu alanla ilgili de mesleki yaşamlarında tecrübe sahibi olmaları öğrenci tükenmişliğinin az olmasını sağlamaktadır. Problem durumunda belirtildiği üzere ülkemizde özel eğitim alanında çalışan öğretmenler genel olarak, üniversitelerin özel eğitim bölümünden mezun olmuş öğretmenlerin yanı sıra farklı bölümlerden mezun olmuş ve kısa süreli hizmet içi programlara katılmış sınıf öğretmenleri de özel eğitim okulları ve kurumlarında görev yapmaktadırlar. Ancak alanyazındaki Sucuoğlu ve Kuloğlu (1996)' nun yapmış olduğu çalışmada da görüleceği üzere değişik alanlardan mezun olmuş öğretmenler ile alandan mezun olmuş öğretmenler arasında tükenmişlik puanlarında anlamlı farklar ortaya çıkmamaktadır

2.Alt Problem: Özel eğitim okul ve kurumlarında, sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri aşağıdaki değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

Cinsiyet değişkeni

Bu çalışmada tükenmişlik üzerindeki demografik değişkenlerden cinsiyet değişkeni yordanmıştır. Bulgulara baktığımızda, erkeklerin ve kadınların kişisel, iş ve müşteri (öğrenci) tükenmişlik bakımından benzer özelliklere sahip olduğunu, kişisel tükenmişlikte kadın öğretmenlerin daha çok tükenmişlik yaşamakta olduğu görülmektedir. Günümüz toplumlarında kadının çalışması erkeğe göre hala arka planda bırakılmaya çalışılmakta ve bu durum, çalışan kadınların kendisini mesleklerinde yeterince başarılı hissetmelerine engel teşkil etmektedir. Bu durum sonucu kadın öğretmenlerin kişisel tükenmişlik yaşadıkları alanyazında Purvanova ve Muros (2010) çalışmasını incelediğimiz zaman görülmektedir.

Bulgulara işle ilgili ve müşteri(öğrenci) ile ilgili tükenmişliklerde erkek öğretmenlerin daha yüksek tükenmişlik yaşadıklarını göstermektedir. Kopenhag tükenmişlik ölçeğinin uygulandığı banka çalışanları arasında gerçekleştirilen çalışmada erkek ve kadın banka çalışanlarının tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (Karapınar, 2012). Alanyazında öğretmenler üzerinde yapılan demografik değişkenlerin yordandığı çalışmalardan bu çalışmayı destekleyen çalışmalar; Kayabaşı, (2008) nın 190 öğretmen üzerinde yapmış olduğu çalışmada genel olarak tükenmişlik ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Kırılmaz vd., (2003) yapmış oldukları Maslach Tükenmişlik Envanteri ve 28 sorudan oluşan kişisel bilgi formu ile bir çok açıdan inceledikleri demografik değişkenlerde cinsiyet değişkeni açısından, alt boyutlarda dahil olmak üzere anlamlı bir fark bulamamıştır. Akın (2010); Cemaloğlu ve Şahin (2007); Telef (2011); Bağcı ve Karagül (2013); Sucuoğlu, Kuloğlu-Aksaz (1996); Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu (2001); Başaran (1999); Özmen (2001); Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman (2005); Alkan vd. (2011); Soyer vd. (2009), Polat vd. (2012), bu çalışma ile benzer sonuçlar bulmuştur.

Bu çalışmadan elde edilen bulguların aksine cinsiyet değişkeninin tükenmişliği etkilediği çalışmalarda alanyazında bulunmakta olup eğitim alanında yapılmış birkaç örnek aşağıda sunulmuştur;

Girgin (2011); Başol ve Altay (2009); Sezgin ve Kılınç (2012); Çağlar (2011); Tümkaya (1996); Vızlı (2005); Budak ve Sürvegil (2005); Platsidou ve Agalotis (2008) çalışmalarında tükenmişliğin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuşlardır.

Cordes ve Dougherty (1993) çalışanlarda tükenmişlik verilerinin cinsiyet demografik değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının net olarak ortaya koyan çalışmaların olmadığı

sonucuna ulaşmıştır. Purvanova ve Muros (2010) tarafından yapılan benzer bir çalışmada, tükenmişlik ve cinsiyet farklılığı arasındaki ilişkiyi alanyazındaki çalışmalar üzerinden belirlemek istemişlerdir. Analiz sonuçlarına göre tutarsızlıkların çok fazla olduğunu ve kadınların erkeklere göre kişisel, duygusal olarak daha fazla tükendiği erkeklerin de daha fazla duyarsızlaşma mesleki açıdan tükenme içinde olduğunu ortaya koymuşlardır. Ancak yine de bu farklılıkların istatistiksel açıdan da oldukça küçük seviyelerde olduğunu vurgulamışlardır.

Alanyazındaki bu çalışmalarda cinsiyet değişkeninin bu şekilde farklı sonuçlar gösterme sebebi; günümüz şartlarında ekonomik ve sosyal statülerin gereksinimleri, toplumsal cinsiyet rollerinin yaklaşması veya algılanış biçimlerinden dolayı, kadınların ve erkeklerin eşit şartlar, koşullar altında çalışmaları sonucu tükenmişliğin bu kadar farklı sonuçlar çıkardığı düşünülmektedir.

Mesleğini İsteyerek Seçip Seçmeme Değişkeni

Araştırma sonucu bulgularda da görüldüğü üzere mesleğini isteyerek seçenler sadece işle ilgili tükenmişlikte daha fazla tükenirken, kişisel tükenmişlik ve müşteri (öğrenci) tükenmişliğinde mesleğini zorunlu seçenler daha fazla tükenmişlerdir. Ancak istatistiksel veriler arasındaki farkların çok az olması, anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermiştir. Bu araştırmadaki verileri destekleyen alanyazındaki çalışmalar: Kulaksızoğlu, Dilmaç, Aydın (2003); Vızlı (2005) ve Aksoy (2007) yaptıkları araştırmalarda özel eğitim alanında mesleğini isteyerek seçenlerin tükenmişlikleri ile zorunluluktan seçenlerin tükenmişlikleri arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır.

Oruç (2007), çalışmasında da duygusal ve duyarsızlaşma alt boyutlarında mesleğini isteyerek seçenlerle seçmeyenler arasında anlamlı derecede farklılık bulmuş ancak kişisel başarı alt basamağında ise anlamlı derecede fark olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin mesleklerini istemeyerek seçmelerinin, tükenmişliği artırıcı etkisi olduğunu Atameriç (2012) çalışmasına ortaya koymuştur. Kırılmaz vd., (2003) yapmış oldukları çalışmanın bulguları mesleği isteyerek yapanların tükenmişlikleri ile zorunlu olarak yapanlar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bunun nedeninin, öğretmenlik mesleğinin büyük bir özveri ve fedakârlık gerektirmesi ve bu mesleği severek, isteyerek, gerekli olan motivasyonla ve manevi tatminkâr duygularla yerine getiren kişilerin, mesleki yaşamlarında yaşanan ve yaşanacak diğer olumsuzluklarla baş edebilecekleri gücü vermekte olduğu düşünülmektedir. Tükenmişlik ile mesleğini isteyerek seçme seçmeme arasında anlamlı farklılıkların olduğu diğer çalışmalar: Özer (1998); Cemaloğlu ve Şahin (2007); Dolunay (2001), ise çalışmalarında tükenmişlik ile mesleğini isteyerek seçip seçmeme arasında anlamlı farklılıklar bulmuşlardır.

Görev Yapılan Yerleşim Yeri Değişkeni

Görev yaptığı yerleşim yerine göre kişisel tükenmişlik ve işle ilgili tükenmişlik puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Ancak işle ilgili tükenmişlik alt boyutunun kişisel tükenmişlik alt boyutuna göre daha fazla tükenmişlik yarattığı görülmektedir. Görev yaptığı yerleşim yerine göre müşteri ile ilgili tükenmişlik puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde ise il merkezi ile 31 adet ilçe arasında çok büyük bir fark olmadığı görülmektedir. Kırsal alanda görev yapan öğretmenlerle il merkezi ve ilçe merkezleri arasında görev yapanlar arasında anlamlı düzeyde olmadığı görülmektedir. Ancak kırsal kesimde görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzey ortalamalarının da daha fazla tükendikleri görülmektedir.

Demir, Türkmen, Doğan (2015), yapmış olduğu üniversite çalışanları üzerindeki çalışmada görev yapılan yerleşim yeri demografik değişkeninde anlamlı bir fark bulamamıştır. Sadece devlet üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin tükenmişlik yüzdelerinin daha fazla

olduğunu ortaya koymuştur. Soyer, Can ve Kale (2009)' nin yapmış oldukları çalışmada görev yapılan yerleşim yerlerine bağlı olarak maslach tükenmişlik ölçeğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edememişlerdir. Gencer (2002) yapmış olduğu çalışmada öğretmenler üzerinde mesleki tükenmişlik araştırmasında, merkez ve taşrada görev yapan öğretmenler karşılaştırmasında anlamlı bir farkın ortaya çıkmadığını belirtmiştir. Altınkurt, Ertürk, Yılmaz (2015) in yapmış oldukları çalışmada mahallerde görev yapan öğretmenlerin il-ilçe merkezlerinde görev yapan öğretmenlere göre maslach tükenmişlik envanterinin alt boyutlarından kişisel başarısızlık duygusunda tükenmişlik yaşadıklarını ancak genel anlamda istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmediğini belirtmiştir.

Alanyazında bu çalışmanın aksine anlamlı düzeyde farklılık bulan sonuçların çıktığı çalışma olarak eğitim alanında karşımıza Tuna ve Çimen (2013) çalışması gelmektedir. Bu çalışma sonuçlarına göre maslach tükenmişlik envanterinin alt boyutlarından duygusal tükenme alt boyutunda il merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin ilçe ve diğer yerleşim yerlerindeki öğretmenlere göre daha fazla tükenmişlik yaşadığını ve anlamlı bir fark elde ettiğini tespit etmiştir. Bunun sebebi olarak da öğretmenlerin şehrin trafik, karmaşa ve kalabalığının bunun sebebi olduğunu yorumlamıştır. Sınıf öğretmenliğinden özel eğitim alanına geçen sınıf öğretmenlerinin görev yapacağı tür ve kademeler genel olarak ülkemizdeki tüm yerleşim yerlerinde vardır. Milli Eğitim Bakanlığı içinde yapılan atama ve yer değiştirme işlemlerinden ve yeni eğitim sisteminden dolayı sınıf öğretmenleri yer değiştirmekte oldukça zorluklar yaşamaktadır. Özellikle ilk görev yeri olarak atamalarda bakanlık bu alan öğretmenlerini zorunlu hizmet bölgelerinin 4.-5. ve 6. bölgelerine göndermektedir. Bundan dolayı sınıf öğretmenleri, fiziki, sosyoekonomik, toplumsal gerçeklikleri farklı birçok bölgeyi tecrübe etmektedir. Bu çalışmanın %71 i 10 yıl ve üstü olması bu alanda anlamlı bir tükenmişlik yaşanmadığını ortaya çıkaran etkenler olduğu düşünülmektedir.

3 Alt problem; Özel eğitim okul ve kurumlarında çalışan, alan değişikliği yoluyla özel eğitim öğretmenliğine geçen sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumunu düzeyi nedir?

Özaydın, (2011) çalışmasında da belirttiği üzere sosyal çevre, aile içindeki değişimler yaşam doyumunu etkilememektedir. Bu çalışmanın bulgularına bakıldığında öğretmenlerin orta düzey bir yaşam doyumunu yaşadıkları görülmektedir. Örneklem grubunun %71'i 10 yıl ve üstü bu meslekte çalışmış öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenler çoğunlukla sınıf öğretmenliğinin ilk yıllarında zorunlu hizmet bölgelerinde çalışmaları sonucu sosyal açıdan imkânların az olduğu bölgeleri, mesleğin ilk yıllarında görmüş olup alan değişikliği esnasında da atama hakkı olduğu için kendisi ve ailesi için sosyal, toplumsal imkânların daha çok olduğu bölgelere geçmişlerdir. Bundan dolayı yaşam doyumlarının orta düzeyde çıktığı düşünülmektedir. Arcak ve Kasımoğlu (2006)' nun da yapmış olduğu ve özellikle alanyazında sağlık çalışanları üzerinde yapılan çalışmalarda görüleceği üzere zorunlu hizmet alanlarında çalışan kamu hizmetçilerinin yaşam, mesleki ve iş doyumlarının düşüklüğü de bu çalışmadaki yaşam doyumunu verilerini desteklemektedir.

4. Alt Problem; Özel eğitim okul ve kurumlarında çalışan sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumunu düzeyleri aşağıdaki değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

Cinsiyet Değişkeni

Bu çalışmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre yaşamdan aldıkları doyum yüksek çıktığı bulgular bölümünde belirtilmiştir. Dikmen(1995); Tomrukçu (2010); Deniz ve Yılmaz (2004); Keser, (2005); Sayan ve Kabakçı (2009), Eryılmaz ve Ercan (2011) eğitim ve

diğer alanlarda yapmış oldukları çalışmalarda cinsiyet değişkeninin de kadınların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu çalışmalarında belirtmişlerdir.

Bu çalışmayı destekleyen sonuçlar da alanyazında bulunmaktadır. Bunlar; Şahin (2008), Tomrukçu (2010) özel okullarda çalışan öğretmenler açısından ve Annak (2005) çalışmalarında bay ve kadın öğretmenler arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır. Chow'un (2005) üniversite öğrencileri üzerindeki çalışmasında yaşam doyumunu incelemiş ve cinsiyetin yaşam doyumunu üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Özgen (2012) öğretmen adayları olan beden eğitimi bölümü öğrencilerinde yaptığı çalışmada kadın ve erkek öğretmen adayları arasında yaşam doyumunu açısından anlamlı bir fark bulamamıştır. Mc Coy ve Heritage, (1992); Tuzgöl-Dost (2004),(2007); Özen, (2005); Karatzias vd. (2006); Tümkaya vd (2008); Saygın (2008) Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman (2005), Çeçen (2007) çalışmalarında anlamlı düzeyde farklılıklar bulamamışlardır.

Bu çalışmadaki bulguları desteklemeyen ve cinsiyet değişkeninin yaşam doyumunda anlamlı bir fark elde edildiği alanyazındaki çalışmalar; Köker, (1991) Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 400 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeninin anlamlı bir fark yarattığını ortaya koymuştur.; Feist vd., (1995); Gerdtham ve Johansson (1997); Bergman ve Scoot (2001); Saföz (2008); Gençay (2009).

Yaşam doyumunu ile ilgili alan yazın incelendiğinde farklı sonuçların olduğu çalışmalarda vardır. Bunlardan Bowling ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları çalışmada bay ve kadınların yaşam düzeylerini eşit düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Eryılmaz ve Ercan (2011), Türkiye’de yaşam doyumunu ile cinsiyet değişkeninin incelendiği araştırmaların az olduğunu ve cinsiyet ile yaşam doyumunu inceleyen çalışmaların bulgularının birbiriyle tutarlı olmayan sonuçlar çıkardığını belirtmiştir. Alanyazına göre cinsiyet demografik değişkeninin yetişkinlerin yaşam doyumlarının % 10’nda değişken olarak etki edebildiğini belirtmiştir. Myers ve Diener (1995), cinsiyet değişkeninin yaşam doyumundaki etkisini yordamada hiçbir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur.

Bu çalışmada kadınların yaşamdan aldıkları doyumun erkeklere göre fazla olması sebebi olarak, yaşam doyumunu değişkeni içinde kişilik, yaşadığı kültür, gelir düzeyi, manevi düzey ve eğitim düzeyi gibi faktörlerle ilişkili olacağı akıldan çıkarılmamalıdır. Bulgular bölümünden de anlaşılacağı üzere kişisel tükenmişlik dışındaki diğer tükenmişlik alt basamaklarında erkeklerin daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bu da bize gösteriyor ki, Diener (1984)’ in çalışmasında da ortaya koymuş olduğu, kadınların yaşamlarında karşıdan beklenti düzey seviyelerinin düşük olması ve bu durum gibi beklenmedik stres yaratan kaynaklar karşısında daha güçlü olduğu görüşü de bu bulguyu destekliyor olduğu düşünülmektedir.

Mesleğini İsteyerek Seçip Seçmeme Değişkeni

Mesleği seçim şekline göre yaşam doyumunu puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında mesleğini isteyerek seçenlerin yaşam doyum ortalamaları, zorunluluktan seçenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazı incelendiğinde bu alanı isteyerek seçmeleri ve bu alan değişikliği ile yer değiştirerek hem kendisi hem de ailesi için sosyal toplumsal açıdan imkânların daha fazla olduğu yerleşim yerlerine gelmeleri isteyerek seçenlerde yaşam doyumlarının yüksek çıkmasına etki ettiği düşünülmektedir.

Şen (2006) ve Aydın (1993) yaptıkları çalışmalarda, öğretmen adayları üzerinde uyguladıkları yaşam doyumunu ölçeğinin, mesleğini isteyerek seçip seçmemenin anlamlı bir fark yaratmadığını belirtmişlerdir. Özyürek ve Erbay (2015) ın 200 okul öncesi öğretmenin de yapmış olduğu çalışmada da anlamlı bir fark bulamamıştır. Şen (2006), Aydın (1993), Özyürek ve Erbay

(2015)'in çalışmaları da bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Alanyazında farklı çalışma sonuçları da vardır.

Aysa ve Bozkurt, (2004), okul psikolojik danışmanları üzerinde, mesleklerini severek isteyerek yaptıklarını belirten psikolojik danışmanlarla, mesleklerini severek isteyerek yapamadıklarını belirten psikolojik danışmanlar arasındadır. Mesleğinin severek ve isteyerek yapan danışmanların yaşam doyumları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Diğer bir çalışmada mesleğini isteyerek seçen beden eğitimi branşındaki öğretmenlerin tükenmişlik alt boyutlarında duygusal tükenmeyi daha az yaşadıkları ve yaşam doyumları düzeylerinin de ters orantı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir (Baydar, 2013).

Ancak anlamlı bir farkın olmama sebebi olarak alana yabancı olunmaması ve %71 in tecrübe sahibi öğretmen olması yaş ve tecrübe ile bu etkenlerin yaşamlarında çok fazla bir değişim yaşamamalarına sebebiyet verdiği düşünülmektedir.

Görev Yapılan Yerleşim Yeri Değişkeni

Görev yapılan yerleşim yeri değişkenine göre, en az yaşam doyumunu il merkezlerinde, en çok yaşamdan alınan doyum mahalle ve ilçe merkezlerinde olduğu görülmektedir. Ancak istatistiksel olarak bu farklılık anlamlı düzeyde bir fark yaratmamaktadır.

Baçoğlu, Şekeroğlu, Altun ve Dinçer, 2016' da yaptıkları çalışmada Ankara'nın ilçeleri arasında öğretmenlerdeki yaşam doyumunu ile görev yapılan yerleşim yeri arasında herhangi bir anlamlı düzeyde farklılık bulamamışlardır. Bunun sebebi olarak da, yaşam doyumunun bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlığından, kişilik yapısından ve kişisel farklılıklardan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Alan değiştiren sınıf öğretmenlerinin alan değişikliği sebebi problem durumunda da belirtildiği üzere, yer değiştirememeye ve bulunduğu bölgede sürekli olarak kalınması sonucu hem kendisi hem de ailesi için sosyal toplumsal açıdan yaşamında değişiklikler yapamamasıdır. Bunun sonucu olarak da bu alana geçilmiş ve geçiş amacı olarak yer değişikliği yaparak yaşamlarında yeni bir sayfa açma istekleri ön plandadır. Bu yüzden yaşam doyumları kısmen yüksek çıkmıştır. Ancak alanın zorlukları sonucu çoğu alan değişikliği yapan sınıf öğretmeni daha sonraki hukuki süreçler sonucunda milli eğitim bakanlığı eski alanlarına dönme kararı vermiştir. Bu karardan sonra yeniden özel eğitim alanına geçen öğretmen sayısı azalmıştır.

5.Alt Problem: Özel eğitim okullarında çalışan, alan değişikliği yoluyla özel eğitim öğretmenliğine geçen sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi ve yaşam doyumları düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Bu çalışmada gösteriyor ki öğretmenlik mesleği, insan eğitimini temel almış, bireyleri yaşama hazırlayan bir meslek grubuna dâhil olduğundan, Çam (1995)' de belirtildiği üzere, bu alanda tükenmişlik daha hızlı ve kolay oluşmaktadır. Bundan dolayı yaşam doyumunu genel olarak orta düzeyde çıkan bu çalışmada öğretmenlerin belli bir mesleki kıdemi, bu alana yabancı olmamaları, sınıf öğretmenliği alanındaki branşlarında genel olarak kadro tıkanmışlığı sonucu bu alana geçerek yeni bir sayfa açmaları yaşam doyumlarını artı yönde etkilediği düşünülmektedir.

Soba, Babayigit, Demir (2017); Avşaroğlu vd., (2005); Işıktaş (2016) yapmış oldukları çalışmalarda da görüldüğü üzere tükenmişlik ile yaşam doyumunu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Avşaroğlu vd.,(2005), yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerde iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik algılama düzeyleri yaşam doyumlarını etkilemektedir. Alanyazında da birçok çalışma

gösteriyor ki, bireylerde tükenmişlik arttıkça yaşamdan alınan doyum azalmaktadır. Yani aralarında negatif yönlü bir ilişki mevcuttur.

Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulgu ve tartışmada ortaya konmuş olgulara göre sonuçlar üzerinde durulmuştur. Araştırmanın sonuçları dâhilinde uygulama ve bu alanda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara yönelik öneri ve tespitlerde de bulunulmuştur.

1- Sınıf öğretmenliğinden alan değişikliği ile özel eğitim alanına geçen öğretmenlerde anlamlı farklılık gösterecek şekilde bir tükenmişlik belirtisi olmasa da demografik değişkenler dışında işle ilgili tükenmişlik alt boyutunda orta düzeyde bir tükenme yaşadıkları görülmüştür. Bunun sebepleri tartışma bölümünde değinilmiş olup bu alana geçen öğretmenlerin 151 tanesinin 10 yıl ve üstü öğretmen olarak alanda buldukları bilgisi paylaşılmıştır. Bundan dolayı anlamlı bir tükenmişlik görülmemekle beraber eğitim şekli ve alana hâkimiyetlerinin artırılması için hizmet içi eğitimler ve alanda uzman kişilerce yapılacak karşılıklı tecrübe ve deneyim paylaşımlarının daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

2- Alan değişikliği ile özel eğitime geçen sınıf öğretmenlerinde yaşam doyumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Genel olarak meslekteki tecrübelerine dayalı olarak orta düzey bir yaşam doyumunu içinde oldukları görülmektedir. Bu alandaki öğretmenlerin yaşam doyumlarının artırılması için mesleki yönden gelişmeleri, tecrübelerinin artması ve yeniliklerden yararlanma olanakları sağlanarak seminer, kurs ve eğitimlere katılımlarının sağlanması meslek hayatlarında ilerleme sağlamalarına yardımcı olacak ve böylece yaşam doyumlarını artırıcı etken olacaktır.

3- Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar, özel eğitim öğretmenlerinin iş streslerinin ve tükenmişliklerinin farkında olmaları, bu olumsuz durumu dikkate almaları ve bas etme kaynaklarını harekete geçirmeleri açısından önemlidir. Bu çerçevede alandaki tüm öğretmenlere tükenmişlik olgusu hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılarak bu olumsuz durum karşısında savunmasız kalmamaları sağlanmalıdır. Ayrıca okul ve sınıfların, fiziki yapıları, çocukların özür grupları ve özrün özellikleri, öğretmenlere eğitim, maddi ve sosyal olanaklar sağlanarak yaşam doyumları yükseltilmeli böylece tükenmişlik olgusuna yakalanma olasılıkları azaltılmalıdır

Bu konuda araştırma yapacaklara öneriler:

1- Diğer tükenmişlik ölçeklerinin bu alanda uygulanması sağlanmalı, böylece bu alana geçen sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması sağlanmalıdır.

2- Özel sektörde yer alan rehabilitasyon merkezleri ve özel özel eğitim kurumlarındaki özel eğitim öğretmenlerin tükenmişlikleri ve yaşam doyumlarının bu çalışma ile karşılaştırması yapılabilir.

3- Kopenhag tükenmişlik ölçeğinin daha çok bireysel ve örgütsel düzeydeki demografik değişkenlerle çeşitlendirerek tükenmişlik çalışması yapılmalı ve sonuçların ilgili alanyazında tüm paydaşlarla paylaşımı yapılarak ölçeğin daha çok alanda kullanılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G., & Kaner, S. (1998). Cumhuriyetin 75. Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları. *Cumhuriyet ve Çocuk, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-6 Kasım* (s. 395-406). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Akın, U., & Oğuz, E. (2010). Öğretmenlerin işkoliklik ve tükenmişlik düzeylerinin ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 16*(3), 309-327.
- Aksoy, Ş. U. (2007). *Eskişehir İli Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Alkan, E., Yıldız, S. M., & Bakır, M. (2011). Yıldırmanın (Mobbing) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Tükenmişliği Üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 13*(3), 270-280.
- Annak, B. B. (2005). *Sosyal Destek, Sosyal Ağ, Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumu: Duygu-Durum ve Anksiyete Bozukluğu Tanısı Alan Kişiler ve Düzenli Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastalar Açısından Bir Karşılaştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Arcak, R., & Kasımoğlu, E. (2006). Diyarbakır Merkezdeki Hastane ve Sağlık Ocaklarında Çalışan Hemşirelerin Sağlık Hizmetlerindeki Rolü ve İş Memnuniyetleri. *Dicle Tıp Dergisi, 33*, (1).
- Atameriç, A. (2012). *İşyerindeki Stres Düzeyinin Çalışanların Tükenmişlik Algıları Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M., & Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14*, 115-129.
- Aydın, O. (1993). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Psikolojik İhtiyaçları İle Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bağcı, H., & Karagül, S. (2013). Türkçe Öğretmenlerinin Meslekî Tükenmişlik Düzeyi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(8), 184-193.
- Deliorman Bakoğlu, R., Boz Taştan, İ., Yiğit, İ., & Yıldız, S. (2009). Tükenmişliği Ölçmede Alternatif Bir Araç: Kopenhag Tükenmişlik Envanterinin Marmara Üniversitesi Akademik Personeli Üzerinde Uyarlanması. *İ.Ü. Yönetim Dergisi, Yıl:20, Sayı:63,77-98*.
- Başaran, B. (2001). Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Çalışma Koşulları. *Ege Eğitim Dergisi, 1*,41-53.
- Başoğlu, B., Şekeroğlu, M., Altun, E., & Dinçer, N. (2016). Öğretmenlerin İş Yaşamındaki Yalnızlıkları ile Sosyo Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11*,(2).
- Başol, G., & Altay, M. (2009). Eğitim Yöneticisi ve Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 15*(58), 191-216.

- Baydar, H. (2013). *İlkokul ve Ortaokulda Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaşam Doyumları ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bergman, M. M., & Scott, J. (2001). Young adolescents' well-being and health-risk behaviors: Gender and socio-economic differences. *Journal of Adolescence*, 24, 183-197.
- Bozkurt, F., & Aysan, N. (2004). Okul Psikolojik Danışmanlarının Yaşam Doyumu, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Olumsuz Otomatik Düşünceleri: İzmir İli Örneği. 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (s. 1-9). *Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Budak, G., & Sürvegil, O. (2005). Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama. *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 20(2), 95-108.
- Cemaloğlu, N., & D.E., Ş. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- Chow, H. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: a multivariate analysis. *Social Indic Research*, 70, 139-150.
- Çağlar, Ç. (2011). Okullardaki Örgütsel Güven Düzeyi ile Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1827-1847.
- Çam, O. (1995). *Tükenmişlik*. İstanbul: Saray Medikal Yayıncılık.
- Çeçen, A. R. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordamada Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu, Aile bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 19-30.
- Çokluk, Ö. (2001). Engelliler Okullarında Görev Yapan Yöneticilerde ve Öğretmenlerde Tükenmişlik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3,(1).
- Demir, R., Türkmen, E., & Doğan, A. (2015). Akademisyenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education*, 1(4).
- Deniz, M., & Yılmaz, E. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka Yetenekleri ve Yaşam Doyumları. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Dergisi*.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, R., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 74-85.
- Dikmen, A. A. (1995). İş Doyumu Ve Yaşam Doyumu İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 50 (3).
- Dolunay, A. (Ankara). *Keçiören İlçesi Genel Liseler ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durumu Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2011). Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4,(36).

Özel Eğitim Alanında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi

- Feist, G., Bodner, T., Jacobs, J., Miles, M., & Tan, V. (1995). Integrating top-down and bottom-up structural models of subjective well-being: a longitudinal investigation. *Journal of Personality and Social Psychology*, (68),138-150.
- Frisch, M. B. (2006). *Quality of Life Therapy*. New Jersey: Joh Wiley and Sons Inc
- Gençay, S. (2009). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Umutsuzluk ve Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8,(27).
- Gerdtham, U., & Johannesson, M. (1997). The relationship between happiness, health, and socioeconomic factors: results based on Swedish microdata. *Journal of Socio – Economics*, 553 -557.
- Girgin, G. (2011). Bir Grup İlköğretim Öğretmeninde Tükenmişlik Sendromu. *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 31(3).
- İşıktaş, S. (2016). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies Dergisi*, 11,(19).
- Karapınar, M. (2012). *Bankacılık Sektöründe Çalışanların Tükenmişlik Düzeylerinin Maslach ve Kopenhag Kriterlerine Göre Ölçülmesi ve Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20),191-212.
- Keser, A. (2005). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (4), 77-96.
- Kırılmaz, A. Y., Çelen, Ü., & Sarp, N. (2003). İlköğretimde çalışan Bir Öğretmen Grubunda Tükenmişlik Durumu araştırması. *İlköğretim Online*, 2(1),2-9.
- Kristensen , T., Borritz, M., Villadsen, E., & Karl, B. (2005). The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout. *Work and Stress*, 192-207.
- Kulaksızoğlu, A., Dilmaç, B., & Aydın, A. (2003). Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Duygusu Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1) 15-27.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. *Annu Rev. Psychol.*, (52):397-422.
- MEB. (2014). *Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi (Özel eğitim)*. Ulaşıldı: 21.11.2018. https://www.ismek.ist/files/ismekOrg/file/2016_hbo_program_modulleri/ozelegitim.pdf
- Özaydın, N. (2011). *Mesleki Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özer, M., & Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Geriatry (Turkish Journal of Geriatrics)*, 6(2), 72-74.
- Özyürek, A., Gümüş, H., & Doğan, S. (2012). Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 9(2)892-904.

- Platsidou, M., & Agaliotis, I. (2008). Burnout, job satisfaction and instructional assignment related sources of stress in Greek special education teachers. *International Journal of Disability, Development and Education*, 55(1), 61-76.
- Polat, S., Ercengiz Mustafa, & Tetik, H. (2012). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 152-173.
- Purvano, R., & Muros, J. (2010). Gender differences in burnout: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 77.
- Saföz, G. (2008). *Fen ve Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyometrik Statülerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyleri, Genel Sağlık Örüntüleri ve Psikolojik Belirti Türleri*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,, Adana.
- Sezgin, F., & Kılınç, A. Ç. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 103-127.
- Soba, M., Babayiğit, A., & Demir, E. (2017). Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik ; Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9,(19).
- Soyer, F., Can, Y., & Kale, F. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmini ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Faktörler Açısından İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3),259-271.
- Sucuoğlu, B., & Aksaz Kuloğlu, N. (1996). Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(36), 44-60.
- Şahin, Ş. (2008). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Şen, B. (2006). *Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Öğretmenlik Tutumları ile Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, E. (2011). *Örgütsel İletişim ve Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkileri*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tomrukçu, Ç. (2010). *Özel ve Kamuya Ait İlköğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Yaşam ve İş Doyumu Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Samsun.
- Tuna, M., & Çimen, Z. (2013). Ankara’da Görev Yapan Beden Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4.(2),60-78.
- Tümekaya, S. (1996). *Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Türe, M. E. (2008). *Özel Eğitim Sektöründe Çalışan Bireysel Eğitimcilerin Tükenmişlik Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ümmet, D. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Özgecilik Davranışının Transaksyonel Analiz Ego Durumları ve Yaşam Doyumu Bağlamında İncelenmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özel Eğitim Alanında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi

- Vızlı, C. (2005). *Görme Engelliler İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerle Normal İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması (Üsküdar İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, F. (1996). *Banka Çalışanlarında İş Doyumu ve Algılanan Rol Çatışması ile Tükenmişlik Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Lisesi, Ankara.
- Yüksel, B. (2009). *Özel Eğitim ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişliklerine Etki Eden Değişkenlerin İrdelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Extended Abstract

In this scientific research, the level of burnout and life satisfaction of the classroom teachers of special education were examined from the perspective of gender, place of employment and variables of willingness to choose or not their job. It is a quantitative research and survey model is preferred. The universe is composed of classroom teachers in special education schools and institutions in Konya. Information was obtained from 119 male and 91 female teachers. The data were collected through a Personal Information Form, Copenhagen Burnout Inventory and Life Satisfaction Inventory.

According to the collected data with life satisfaction inventory, it is seen that teachers have a medium-level satisfaction from life. When we look at the gender variables on burnout, it is seen that men and women have similar characteristics in terms of personal, work and customer (student) burnout.

When we look at the variable of the residence where the duty is made, it is seen that the life satisfaction is the least in the provincial centers and that these differences are not meaningful statistically.

We did not find a significant difference between the variable of teachers' willingness to select their occupation. Occasionally those who voluntarily choose their profession have experienced more burnout related to work, while those who are forced to choose their profession have more personal burnout and customers (student) burnout.

As a result, the life satisfaction decreases as the burnout increases in the individuals. So there is a negative relationship between them.